

Ас., СУ „Св. Климент Охридски“ - София
stanislava@gea.uni-sofia.bg

**THE NATURAL ENVIRONMENT - MAIN DIDACTIC RESOURCE IN MARIA MONTESSORI
METHODOLOGY**

**Ass. Prof. Stanislava Misheva,
SU "St. Kliment Ohridski" - Sofia
stanislava@gea.uni-sofia.bg**

Abstract: The current problem of the policy of education and middle school in Bulgaria is the possibility for carrying out educational activities out in the nature. The efforts are aiming mainly towards the opportunity for the children to have more frequent direct contact with natural surroundings and making them more familiar with the natural and cultural features of the country and the homeland by the applying the Maria Montessori's method. This issue is also being reviewed in the current study. New approaches for the implementation of movement in nature are being proposed, which will be beneficial for the emotional growth of the children.

We believe that the time spent in nature will deepen children's knowledge of geography, as well as love for nature. The present study focuses on the following:

- **The relationship between the natural environment and the child**
- **The role of nature environment for the formation of personality**
- **The positive influence of movement in nature on the child and the creation of love in him for the world around him**
- **Offering activities for working with children outdoors**

Keywords: natural environment, geography training, Montessori methodology

Въведение

*„Концепцията за живот сред природата е най-новото придобиване на образование. Всъщност детето трябва да живее естествено, а не само да познава природата.
Мария Монтезори*

Мария Монтезори е позната на света като като лекар, педагог, философ, учен, посланик на мира. Монтезори успява да въведе и да наложи нов революционен метод в образованието, благодарение на който се възпитават свободни и самостоятелни деца. Методът на италианския учен предизвиква интереса на обществото веднага след прилагането му на практика.

Според разбиранията на Мария Монтезори в центъра на образователния процес стои детето, което е водеща идея и на съвременното образование. Основната цел е да разгърне детската личност и да се стимулира развитието на креативността, инициативността, поемането на рискове и търсенето на нови предизвикателства. За Монтезори

влиятието на заобикалящата среда и природата имат огромно значение за развитието на децата като личности, независимо от тяхната възраст.

Методът Монтесори е признат по целия свят. Въпреки че неговото първоначално предназначение е било строго специализирано, бързо се налага в сферата на образованието и придобива широка мащабност сред учителите в Италия, САЩ, Индия, а след това и в почти всички точки на земното кълбо. Методът е приложен най-вече в предучилищното и началното училищно образование, което не изключва възможностите му за внедряването му и в изучаването на различните предмети в средното училище (география, история, биология, физика, математика).

Дискусия

Според Мария Монтесори ученика трябва да бъде насърчаван в откриването на нови знания и умения, да бъде в мир със себе си и околния свят. Ученикът трябва да цени заобикалящия го свят и да работи активно за неговото опазване.

След внимателен прочит на научните трудове на Монтесори, можем да установим непрекъснатото повтаряне на термините „среда“, „природа“, „пространство“ и „движение“. Понякога тези термини обозначават външната, „зелена“ среда, която ни заобикаля, а в други случаи цялата среда, пространството, в което се движим, контекстите, в които се учим, движейки се и извършвайки определена дейност. Според Монтесори понятията са взаимосвързани, като съществува континуум между това, което трябва да бъде "нормална среда" на живота и това, което наричаме "външна среда", "природа" или "естествена среда".

За италианския учен заобикалящата среда и движението в нея са основни фактори в израстването и възпитаването на социално отговорен, свободен и мислещ човек. Връзката с природата, според Мария Монтесори е основния способ за свободно откриване, търсене и движение. Детето никога не спира да открива. Според Монтесори, откриването и опознаването на заобикалящия свят и себе си се случва основно чрез контакт с природата. Контактът с природата трябва да бъде пълен и да характеризира срещата на детето с външния свят, без да се ограничава до конкретни и винаги структурирани дейности. В тази връзка, още в труда *„Откриването на детето“* от 1948 г. се изразява идеята, че влиянието на природата твърде дълго се смята за просто средство за стимулиране на нравствения смисъл или за научаване на децата на редица последващи правила и процедури. Предложената от Монтесори методика кани детето да живее сред природата, наслаждавайки се на всичко, което срещата с нея му носи:

„В наше време и в гражданската среда на нашето общество децата живеят много далеч от природата и имат малко възможности да влязат в контакт с нея или да имат пряк опит с нея. Дълго време влиянието на природата върху възпитанието на детето се разглеждаше само като морален фактор. Търсеше се развитието на специални чувства, събудени от прекрасните предмети на природата: цветя, растения, животни, пейзажи, ветрове, светлина. По-късно беше направен опит да се насочи активността на детето към природата, като се подтикна към култивирането на така наречените образователни области.“ (Montessori, 1970).

Контактът с природата, който се отваря към придобиването на знания, реална дейност и работа за децата, се осъществява в непрекъснато движение. Монтесори счита за важно и необходимо движението не само в класната стая, но и извън нея, където се насърчава

образованието, потопено в естествената среда, в нейното съзерцание, съчетано с желанието да разбере същността му.

Мария Монтесори обръща специално внимание на движението. Според италианката „правим всичко чрез движението и следователно то трябва да е важно“. За Монтесори движението е свързано с формирането на характера. Тя препоръчва разработване на дейности, които „имат цел и позволяват движението“, като „по този начин спомагат за развитието на характера“ на всяко дете. (Монтесори, 2019). Поради тази причина Мария Монтесори насърчава учителя да оставя децата на открито всеки ден и при всяка удобна възможност. Близостта до природата със сигурност е елемент, който благоприятства добрите навици, но сравнително неблагоприятният климат в България през зимните месеци може да попречи на тези преживявания. По време на посещения в образователни институции в редица европейски страни като Германия, Швеция и Финландия се отбелязва, че лошото време не е причина за ограничаване на разходките сред природата, стига децата да бъдат облечени с подходящи за сезона дрехи: ако научим децата да са в „работни“ дрехи в училище и да носят ботуши и якета за дъжд, времето почти винаги ще бъде подходящо за дейности по откриване и експериментиране в природни условия. Външната среда естествено благоприятства движението, учи как да тичаме, катерим се, плъзгаме, вземаме и задържаме. Всички елементи, които психомотричността счита за основни в процеса на здравословно развитие на детето. Наблюдването на промените в преминаването на сезоните, експериментирането със сеитба и прибиране на реколтата в т.нар. умни градинки, следенето на насекомите и поставянето на хранилки за птици на дърветата през зимата са много важни елементи, които стимулират размислите върху концепциите за устойчивост, екология, уважение към околната среда и трудно могат да бъдат заменени от образователни проекти и вече отпъкани пътеки (вж. изображение 1 и приложение 1).

Изображение 1. Хранилка за птици, Детски научен център „Музейко“, София, България
https://www.muzeiko.bg/bg/news/detail-hranilki_za_ptici-1594.html?date=1482876000

Методиката на Мария Монтесори е насочена основно към детската градина и началната степен на образование, но горепосоченото би могло лесно да се приложи и сред учени-

ците в прогимназиален или гимназиален етап. Това би било начин да се наблегне и на екологичната образованост сред децата, както и към нейното усъвършенстване. Екологичната образованост е съществена част от географската култура на учениците, чиито основи се полагат в училище, но се развива през целия живот. Екологичното образование се счита за основен методически принцип в дидактиката на географията (вж. Василева, М. 2013; Василева, М. 2018).

В трудовете на Мария Монтесори ясно откриваме твърдения, които правят движението и най-вече движението на открито елемент от образователния процес. Те са преди всичко покана за обиколки с деца сред природата, когато това е възможно, с всичко, което това включва: използване на парка до училището или детската градина, изграждане на зеленчукова градина, съвместно съществуване с домашни любимци, провеждане на учебна екскурзия по география, запознаване с природните забележителности на страната и родния край.

Заклучение

За Мария Монтесори е от основно значение съществуването на „истинско обрование в съответствие с природата“. За нея образованието трябва да е в помощ на обществото, като „всички хора трябва да работят и да бъдат активни“. (Монтесори, 2019). Поради тази причина и концепцията за движение сред природата е основен елемент за италианския учен, което ѝ позволява да опише своите възгледи, правейки ги основоположник на поредица от оперативни предложения, които се събират, след внимателни експерименти и процеси на наблюдение, в реален интегриран образователен подход.

Литература

Василева, М. Система на принципите на обучението по география – теоретични и практико-приложни аспекти, Годишник на СУ, Кн. 2 – География, Том 105, София, 463-480, 2013
Василева, М. Методика на обучението по география – едно по-широко разбиране за методите на обучение, УИ „Св. Климент Охридски“, 2018
Монтесори, М. Лекции от Лондон, 1946 г., Издателство „Асеновци“, 2019
Montessori, M. (1970). La scoperta del bambino. Milano: Garzanti (ediz. originale in lingua inglese 1948; prima ediz. italiana Garzanti 1950).
https://www.muzeiko.bg/bg/news/detail-hranilki_za_ptici-1594.html?date=1482876000
<https://www.facebook.com/muzeikobulgaria/photos/a.487217981389341/3017584015019379>

Приложение 1.

Приложение 1. Хотел за насекоми, Детски научен център „Музейко“, София, България
<https://www.facebook.com/muzeikobulgaria/photos/a.487217981389341/3017584015019379>